

NY TENA KABARY

AM-PANAMBADIANA

AM-PANDEVENANA

AM-PAMADIHANA

FAMANGIANA

DONTANY SY KAPOTANDROKA

TOROTAKILA

- I. Alasarona
- II. Kabary am-panambadiana
  - Fialan-tsiny
    - ✂ Ohatra voalohany
    - ✂ Ohatra faharoa
  - Fiarahabana
  - Ranjan-kabary
- III. Dontany sy kapotandroka
- IV. Fanaladiana (famangiana mana-manjo)
- V. Kabary am-pandevenana
- VI. Lahateny fanao amin'ny fanasana
- VII. Lahateny fanao amin'ny jobily

Ala sarona

hoy ny razana: Ny havoza hanitry ny ala, ny rambiazina hanitry ny tanety, ny voasary hanitry ny sahy, fa ny kabary kosa hoy izahay hanitry ny fotoam-pivoriana.

Ny vilany mitongilana adidin'ny toko, ny basy tsy mipoaka adidin'ny vanja, ny omby mahia adidin'ny fahitra, ny akoho tsy maneno adidin'ny fisko, ary ny kabary raha maty maso adidin'ny Malagasy tompony.

Ny kabary nefa tsy toy ny vorodamba, hatriatra atsy, hatriatra aroa, fa mandeha an-drindrany toy ny rafitra ary mandry antsipiriany tahaka ny didy savony no sady tsy bambaray tahaka an'i Betsimitatatra fa singatsinganin'ny hain-teny aman'ohabolana; ny kabary tsy ravahan'ny reny vato nilaozan-tsahondra, tanety nilaozan'avoko, farihy nilaozan-tsiriry, dobo nilaozan-tsikovoka, ary ala nilaozan-tanety, ka nialan'ny soa sy ny tsara ka nefa na soa aza ny kabary; raha tsy hay tsinona tsy misy antony; fa toy ny fary fiahin'ny banga; tahaka ny penina anoratan'ny tsy nianatra. Koa aza atao hoe: inona iny na tsy hay any aza, fa ny teny sy fiteny no iray amin'ny maha firenena ny firenena; ary ny kabary no iray amin'izay maha Malagasy ny Malagasy.

Ny Malagasy sy ny fahaizany mikabary aza dia mbola azo antsoina voahangy mitohom-bolamena, lopotra migalom-boalafotsy, soloholo sy firaka, raharaha sy vy, tatamo sy voahirana ary rano sy vary.

Fatratra ery izy izany! Mba hahazoanao manandrana azy dia ity misy toro-lalana tsotra, atolotra anao amin'ny alalan'ity boky kely ity "NY TENA KABARY" ity.

RAKOTOJAONA

KABARY AM-PANAMBADIANA

Tonga ny andro sy ny ora izay hifamotoanan'ny fianakaviana roa tonta. Miangona na mitandahatra eo akaikin'ny trano hangatahana an-dRazazavavy Razazalahy sy ny fianakaviana manotrana azy. Olon-dehibe iray no mampandroso ary dia misahirana fatratra tokoa ireo vantana manome toerana iretovahiny hajaina.

Maro ny fianakaviana efa miezaka hiala amin'ny "fotoan-gasy" hany ka saika marim-potoana avokoa izy rehetra.

Rehefa samy mahazo toerana dia mitsangana ny mpikabarin-dRazazalahy ka manao hoe:

Mpangataka: Azafady tompoko fa izao isika izao no mby amin'ny hoe: vato ambany riana: tsy mikorontana fa mifanamboatra toerana; ary satria efa milamindamina isika izao, koa noho ny fotoana tsy azo hazonina, noho isika zarain'ny tokantrano nefa ny dinika misimisy ihany, dia manontany izahay fa aleo manontaniny foana hihomehezana toy izay manaonao foana hotezerana: mahazo mandroso ve sa mbola misy andrasana?

Taloha ny fanontaniana dia hoe: Vory ve ny mpianakavy sa mbola misy andrasana

Tsy mbola vory izahay mianakavy; raha izao no atao hoe izahay mianakavy dia mpianakavy lany taranaka, tsy manan-taminga, rano ritra. Raha izahay mianakavy no vory, kianja no sahaza anay.

Ho valin'ny fanontaniana voalohany ary dia mamaly ny mpamoaka hoe:

Mpamoaka: Ny omby indray mandry tsy indray mifoha, tongo-balo tsy miara-mamindra, tañy raofina tsy ary ho an-karona; kanefa na izany aza efa eto ny angady mahatapaka ahitra, eto ny antsy mahaoro-bilona, eto ny

Andrianjahoanin'ny fianakaviana: atrehi-mahefa, iambohoa-mahavita. Ary na mbola misy azan y tratra aoriana fa fotoam-bita tsy mahaleo ny sampona, ataontsika matson-dRainimazava ka izay tonga dia manao, kabarin-dRainisalama ka ny sisa manaraka ihany.

Alohan'ny handrosoana nefa dia aoka hanomboka amin'ny fanompoam-pivavahana isika

FIALAN-TSINY

Ohatra voalohany

Mpangataka:

Tompokolahy sy Tompokovavy, ny lakanjejo no mandeha tsy voizina, ny tehina no kely mialoha ny Andriana, fa izaho kosa tsy mandeha tsy hirahina tahaka ny amboa hiantseana, fa matoa mitsangana, sy hiteny kely indraim-bava eto aho, dia nisy mpaniraka, nisy mpanendry: izay tsy iza fa andriamatoa Ra.....; efa nomen'izy ireo harindrako ny teny ka dia harindrako, efa nomeny ambarako ka dia ambarako. Tsy kabary izy ity fa dinidinika, tsy kabary fa resadresaka satria raha kabary dia eny an-kalamanjana no natao, fa dinidinika ka eto ambany tafon-trano ihany.

Mangovitra anefa ny vavako, mangitakitaka ny tenako, mipararetra ny lohaliko, ary mila vahoatra ny lelako, nahoana moa? Miteny lango eto imason'ny vary mantsy aho ka sanganehana, mitafy lamba eto imason'ny tompony ka saikatra sy menatra. Fa ny tompon'ny teny tokony hambara dia ireo Ray aman-dReny fotsy volo amin'ny tany, ela nihetezana ka lava volo, nitoto nahafotsy, nahandro nahamasaka. Ny tompon'ny teny tokony hambara eto dia ireo zokibe toa ray, voarabe endriky ny saha, vato nasondrotry ny tany. Mbola sakodiavatra sy menatra ihany aho raha mahatsikaritra fa ato koa ireo zandry mahaleo mahalasa izay tahaky ny saonjomihaotra ny akondro, kolokolo dimbin'ny vary tahaka ny sakely mihoajoro: miondrika ambany dia ambany koa aho, raha mahita ireo Andriambavilanitra tabiha sy reharena ny

tokantrano, mipetraka endriky ny trano, mandeha ravaky ny lalana satria kibo nitoerana ireo, tatamo endriky ny farihy, voninkazo ravaky ny zaridaina ary firavaka haingon'ny vozona, ary mbola ato koa ireo olona mitovy amin'ny tena tsy azo hialoavana raha mandeha, maranitra sy kinga amin'ny fitenenana ka tsy azo anaovana teny tsy voahevitra, koa raha andahatra izao teny indraimbava izao eto anatrehan'ireo rehetra voatonontonona teo ireo aho dia miala tsiny miala fondro ary miala salohy fito.

Tsy hadalan'ny akohovavy no hiala faditr'ahitra raha anatody, tsy diso ny varatra mandefa tselatra alohan'ny hiriata, ny akoholahy koa aza raha hiady dia mandefa ny feo mangany, kanefa alohan'izany dia manala kopakopaka, noho izany tsy maintsy miala tsiny aho alohan'ny hitenenako fa ny tsiny mantsy maiva-mavesatra, tsy zakan'ny teo aloha ka ombako tsy mahazaka koa. Ny tsiny mantsy tahaka ny rivotra an-kadilalana raha mipaoka mahangoly, tahaka ny hady lalina, hitataovana mahafanina, hianjerana mahafaty, ny tsiny mantsy tahaka ny oram-panala mby an-koditra vao mahangoly, ny tsiny mantsy an-tsaha mahakely vody saonjo, mahafay terabary, mahakamboty mangahazo, an-tanàna mampiteraka adilahy amin'ny mponina ka tonga mahaleo monina, eny an-tsena miteraka faty antoka amin'ny varotra, an-trano mahafaty tanora, mahafolaka an-dantony ary mahakizo fara.

Koa aiza no hariana ny tsiny? Araka ny fandinihako izaho samy irery Tompoko dia heloka faran'izay ratsy ny tsiny, koa tsy tsara ny hanariana azy any mianantsimo na miankandrefana na miantsinanana, satria raha hariana any dia ho feno tsiny daholo ny vahoakan'Andrianampoinimerina any rehetra any; raha alefa ka ariana any anaty ranomasina indray ny tsiny, dia rakotry ny tsiny ny hazan-dranomasina izay hanina matsiro fihinan'ny olona.

Tsy mba ekeko koa ny hanariana ny tsiny ho amin'ny olona tsy mahavita adidy satria olon'Andriamanitra ireny ka mbola mety hahazo famelana.

Ka atao ahoana ary ny tsiny? Aiza no hanariana azy?

Araka ny voalazako teo, dia heloka faran'izay ratsy ny tsiny ka ataoko fa tsy mety ny hanariana azy eto ambonin'ny tany, ka ny mety dia rohizana rojovy ny tsiny ka havarina any amin'ny afobe ary hiambozonan'i Losifera sy ny namany, ka tsy ho tafaverina eto ambonin'ny tany intsony mandrakizay mandrakizay.

Raha vita izany tompoko, ny arahaba sy ny hasina dia tahaka ny masoandro mipoaka avy ao antsinana, ka ny avo ihany no tratrany aloha. Koa tolorana arahaba voalohany indrindra ny filohan'ny Nosy izay kintana mamirapiratra ravaky ny lanitra; volana fenomananafanala aizin' ny tany, arahabaina toy ny masoandroizy, ka hanafana sy hanazava ny vahoaka eto Madagasikara ahita sy ahatana ny rariny anie izy mba hiadanan'ny ambanilanitra, ho mizana be tsy miangatra, ka ahay handanja ny diso sy ny marina mba hampitovy torosy sy ny vahoaka feheziny, fa tsy hisy tombo sy hala eo amin'ny fitodrana.

Arahabaina koa ireo minisitra soroka miara-milanja amin'ny Filohan'ny Nosy vovonana iadian'ny lahany ireo, varivariny handrin'ny tafo, aryfela-tanana manainga ny rantsana, arahabaina eto koa ireo manamboninahitra isantsokajiny, izay tandroky ny fanjakana. Arabaina eto koa ireo foloalindahy izay nanao manda-tehezana teo amin'ny fiarova-tanindrazana, fa kitro hifaharana ireo, ala ikirizana, satria nanao sakafo ambany foitra sy nanao ny ainy tsy ho zavatra ireo, teo amin'ity Tanindrazana mamintsika ity. Ary farina, arahabaina eto ny valala tsy mandady harona manerana ny nosy, dia ny vahoaka Malagasy tsy vaky volo izany fa indrindra ireo izay manatrika eto.

Arahabaina ireo Ray aman-dReny, ireo zandry mahaleo mahaiasa, ireo olona mitovy saranga amin'ny tena. Eny! Ho soavin'Andriamanitra anie hianareo, ho mamy tian'ny vola, hangidy lavitry ny aretina, vokara hanina

ambolena, haroroka zaza tezaina tsy hodiso ny sambatra, tsy hilaozan' ny mananjara.

Raha afaka ny tsiny fanalan'ny vava, dia indro fa hanambara ny dinidinika aho, ary ilaza resadresaka.

Tonga eto izahay Tompoko mitondra an'Andriamatoa Rasamy zanak'i Ra... sy Ra... avy ao A... hangataka fara sy dimby ho tezaina sy hitaiza, handriana amorom-patana rahatrizayhokolokoloina sy hanolokolo. Dia Ramatokely Berthe ho vadin'Andriamatoa Rasamy; izany no antondianay Tompoko.

Ohatra faharoa:

Mpangataka:

Milaza miara-mahita aho raha manambara etoana fa hanorim-panambadiana no ivorientsika eto anio. Mitsangana eto aho ary ny fijoroko dia mety mah te hanontany hoe: Fa rizareo ireo angaha tendrombohitra tsy manam-bato sa kijana nilaozan'ombalahy no dia tanora fanahy ity mitsangana?

Tsy izany anefa fa izy mianakavy ireto hadivory tsy ilaozan'ambiaty, kisolosola matevina ampanga, tanety tsy orin'avoko, vato varahan-tsahondra, farihy ivelaran-tatamo, fianakaviana tsy lany olomanga, zanak'omby tsy ampianarin-domano raha kabary no halahatra; saingy noho ny amin'ny hoe: tsy mety raha sady mifofotra no mively vy, tsy mety ny sady miantso no manoina dia tsy tsara raha sady tompon-janaka no hikabary.

Kabary moa no efa mahavery anarana azy ity, kanefa raha ny marina dia tsy kabary velively fa dinidinika ambany tafon-trano.

Raha kabary tokoa mantsy no hatao dia hipetraka aho fa tsy hahasehaka sao dia sendra ny hoe: Ianao varatra mirefotra izaho vatolampy ampy handihizana; ianao valala mikitro-piavy, izaho lohasaha ampy handriany; ianao

havandra miraraka, izaho izaho tompon-tanety ampy hielezany, ianao trondro mahay antsitrika, izaho tandroho tsara ladina; ianao onja vaventy, izaho lakana tsara fivoy; ianao zanaky ny efa mangotraka, izaho zanaky ny efa mandevy ka tsy misy tahotra izay mangorovitsika; tsy ho sahiko izany andrao aho volon-katsaka misetra tadio: misetra ny tsy eran'ny afa, basy mihaiika: varatra, jiro tongo-takotra mitsilo masoandro: ny resy tsy leoko ihany fa ny henatra olona no tsy ho zakako.

Tsy kabary ary no hatao fa resadresaka tsotra, tapatapaka ahitra, toritory ravina.

Raha sanatria anefa hazoninareo ho mpikabary ihany aho, hataoko ahoana moa fa mpantsaka rano mahay mikabary aho: mahay ihany fa ambanin'ny siny, tetrok'akoholahy: mena fa ambanin'ny mena, fantsin'akoholahy: maranitra fa hampaladia. Enga anie ny resaka anio tsy adin'akolahy vorombato: ny mahery tsy hobia, ny resy tsy akoraina; hatao tolona amin-tsakaiza tiana: aleo lavony toy izay mahalavo azy.

Koa mitsangana eto aho, tsy ditrako na haitraitrako fa noho ny entana natao tsara fehy sy ny teny natao lany era, nomen-dry tompokolahy halahatro ka alahatro, foin-dry tompokovavy harindrako ka arindrako; teny nomena ka mahasolanga fa raha tsy nomena dia mahajoko. Ny teny mantsy tsy mba rombahina, ny teny tsy ifanosehana fa mandrobaka ny tsy an'ny tena, mitafy lamba imason'ny tompony, miteny laingo imason'ny vary, mialoha andriana tahaka ny tehina, mialoha masoandro toy ny kintana ka mahakely vody saonjo, mahafahy tera-bary, mahabotry terak'omby, mahafaty herotreron, mahafolaka an-dantony, maha kizo fara. Koa na dia foy ho ahy aza ny hiteny ary nomena ahy ny andahatra etoana dia iaraha-mahita tahaka ny tafika andrefan-tanàna fa mpiandry omby volavita aho: tsy tompony fa mpamerindoha.

Miala tsiny aho fa ny ombalahy raha hitrena miala saron-tandroka, ny akoholahy raha haneno miala kopakopaka, ny reny akoho raha hanatody miala faditra ahitra, izaho kosa hila-bava ka manao azafady.

Ny miteny tsy afa-tsiny mantsy, tahaka ilay naka rivotra tany Imamo: rivotra no notadiavina, atodintazo no neti-nody, tahaka ilay banga nifiaka fary: ny natao hampamandomando ny tenda no nampitsovaka ny akanjo-nify, tahaka an-dRafotsibe nihinan-kitoza: tsiro no notadiavina ka ivy no niraraka.

Ny tendombohitra fandian'ny zavona, ny lohasahy fandrian'ny moka, ny sakeli-drano fonenan'ny voay fa ny miteny fandrian'ny tsiny, fa tahaka ny mamoka omby arivo sy miandry omby zato ka tsy ilaozan'izay hivily, tsy ilaozan'izay hania, tory hisatr'Imamo: tsy ilaozan'izay hanjilatra, atody akotrika: tsy ilaozan'izay handamoaka, tany raofina: tsy ary ho ao an-karona, ny didiana tsy ary mitovy, ny kapaina tsy ho ary somaka, tanàna maro tsy ialaozana adala, teny maro tsy ilaozan'ota, kabary tsy ilaozan-diso, mihinambary aza misy latsaka; raha misy tsy mety izay alahatro eto, tsy Ikala adala amboditenona akory ianareo: tsy hitohy tapaka tsy hanala kambana; toko tapaka, vilany mitongilana ka izay tsy mety arenina.

Miala tsiny aho, tsy noho ny tsy fahaizako miteny ihany fa noho ireo ray amandreny: ny fotsy volo amin'ny tany ela nihetezana ka lava volo, nitoto nahafotsy, nahandro nahamasaka, nahaloaka antsakany, nahaloaka andavany, vato nasondrotry ny tany, zavona naingain'ny rano, sanga naingain'ny vola, kiady sy voninahitra no sady tandrify sy tompon'ny teny;

Eto ny zokibe toa ray, tabia sy reharena, loharano tsy dikain'ny zinga, zoky tsy songonan-toerana, tsy ialohava-mandeha, tsy salovanina miteny, ny andimby anaran-drainy aoriana;

Eto ny olo-mitovy saranga amin'ny tena, ombalahy be tandroka tsy mifidy tany hiadiana, angady tsara ofana tsy mifidy tany hotrandrahina;

Eto ny zandry mahaleo mahalasa rehetra, sakely mihoa-joro, saonjo mihoatra akondro;

Eto ny zaza madinika, kolokolo dimbin'ny vary, solofo dimbin'ny ala, vorompanova hena, taninketsan'ny firenena;

Ary eto ny andriambavilanitra, atao ampara filazana nefa ny faratampom-boninahitra, tsipelamanga ravaky ny tanety, sahondra ravaky ny vato, rado ravaky ny vozona, tatamo endriky ny farihy, landy ravaky ny ampela, kibo nitoerana, kitapo nifonosana, saronankarona niraketana, loharanom-pirenena sy loharanon'olombelona, mandeha haingon'ny lalana, mitoetra ravaky ny trano.

Hiteny alohan'izany rehetra izany ka miala tsiny fa akanga mandalo vorombola ka mipotra-tsanga fa ambanin'olona; tsy rainy aho fa zanany, tsy zokiny fa zandriny, angady no filanjako, sobika ny fivimbiko, irakiraka no anjarako, tsy Ntaolo fa zanak'antitra, tsy olona ela fa nahatadidy.

Alako ny tsiny fa tahaka ny tamberintany ka aza manody izay azony: ny atsimo mivadika ho avaratra, ny avaratra mivadika ho atsimo; ny masoandro miposaka ohatra ny masondro milentika; koa ny olona mifoha fa hiasa izy nibonoka hatory; nony taitra avy eo indray, irery ka mamaky takotra; mandeha tsy mahavoa-dalana, mitoetra tsy mahavita inona; miasa ho an-tena nmitonantonana, miasa ho an'olona mitahontahona; mitedy tombony ka atombina, mila sitraany ka asitriny, izay atao rehetra tsy mety avokoa.

Alako ary ny tsiny fa fandrondahy an'asa ka ny akifika ihany no mahatsara azy; avarina any Ikopa, hipaka any Betsiboka, hibobobobo any Farahantsana, hilevina any am-paran'ny lalina ka tsy hiboika ho loharano mafana, tsy hiron-gatra ho horohoron-tany, tsy hitroatra ho volokano fa ho levona tanteraka; dia tsy hisy intsony irony ahiahy aman'aro-riaka hoe: raha miverina ririnina hikarainkon'ny fanala, raha miverina lohataona hakianan'ny

hainandro, raha miverina fahavaratra hopaon'ny riaka, raha miverina fararano hofirain'ny antsy.

Kanefa teny ihany izany ka teny ary resaka ihany ka resaka; raha ho hariva andro hamira vava ny tsiny eto isika kanefa ny atao tsy metimety be ihany, tsy mandeha amin'ny marina sy ny hitsiny, ho somorina miharatra isika ka tsara hateloana, boka mievina ka afa-drofy anio fa mivindina indray rahampitso; ny atao ihany no antony. Mahaiza ary mitondra tena: aza miringiringy tahaka ny lohalika ho vasoka; mandefera tahaka ny leferana ho mandina, nify sy molotra ka izay miantrairaitra ihany no afaka aloha; azan y lohasahy mangina no jerena fa Andriamanitra ao an-tampon'ny loha. Izay no tsy ananan-tsiny.

*Rehefa vita ny fialan-tsiny dia miditra amin'ny fiarahabana
tahaka ilay ohatra voalohany*

Mpamoaka: (mitsangana)

Tompokolahy sy tompokovavy : Azafady indrindra fa toa hitsangana tsy fidina aho hamaly izany kabary izany. Tsy tokony hitsangana eto akory anefa aho, fa mbola ao ireo Ray aman-dReny lolohavina an-tampon'ny loha izay tena tompon'ny teny, ao ireo zokibe toa ray izay trafo nasondrotry ny nofo, fela-tanana manainga ny rantsana, ao ireo olona mitovy saranga amin'ny tena.

Ireny rehetra ireny no tonga amin'ny ohabolana hoe: izay manan-joky, hono, afak'olan-teny, izay manan-jandry kosa afa-kolan'entana, koa miala tsiny aho fa tsy mendrika ny hitsangana eto anoloanareo rehetra ireto. Raha afaka ny tsiny fanalan'ny vava : dia hiroso kosa aho hamaly ny tenin'Atoa teo. Raha amin'ny fialan-tsiny aloha dia marina fa afa-tsiny tokoa hianao indrindra fa ny fanarianao azy dia lasa any amin'ny toerana an-tonon'azy mihitsy hany ka tsy mba nahatanisa betsaka intsony aho satria Ataoko fa tsy hisy tsiny manelingelina antsika mianakavy intsony eto.

Fa saingy izato olona angatahinareo no mahagaga anay

1. Izahay mianakavy tsy misy vazaha fa gasy daholo ary vazaha anefa no angatahinareo satria izany Ramatoakely " Berthe " izany dia tsy gasy no fahalalanay azy fa vazaha koa tsy misy olona angatahanareo eto Tompoko, fa any an-kafa angamba izany.
2. Izany olona izany moa tsy dia naterak'olonbelona fa nivoaka tamin'ny vatan-kazo? satria mantsy tsy re siosio akory izay Ray aman-dRenin'izy izany, koa raha sendra ka ny zanakay no angatahanareo, raha ny anay hoy aho fa saingy tsy ny anay velively, fa raha ny anay dia tsy omenay mihitsy ary na manaiky aza izy dia ho raranay mihitsy.

Mpangataka: Azafady indrindra Tompoko fa hafa indrindra raha samy mpikabary hianao satria ny menarana mitaiza no hitako mamelon-tsoratra raha mahatazana olona, ny tanalahy eny ambony païso no mibetroka raha isiahina, ka hianao koa ity manangam-bovona raha taitra.

Aoko ho fantatrao tsara tompokolahy fa tsy hihinan-kena tsy fantatra Anarana izahay ary tsy mangataka ny olona tsy fantatra. Ka i Ramatoakely Berthe no angatahanay ary tsy vazaha izy fa gasy satria ianareo no niteraka azy dia gasy ary ato aminareo tokoa io zanakareo io.

Tsy voalazanay ny anaran-gasiny noho ny fihetsikareo rehetra Tompoko satria nandom-baravarana izahay dia nampandrosoinareo. Nanantena izahay fa tsihy hisatra madio no hipetrahanay eny avara-patana araka ny fonban-drazana, tsy nahita tsihy hisatra anefa izahay fa za kanape mahafinaritra no solon'ny tsihy izay tena fomban'ny vazaha avy any am-pitan-dranomasina. Nanantena izahay fa vary sosoa vita tamin'ny vary rojo madio ka hilaofana toho no hohanintsika eto; kanefa araka ny fantatray dia tsy hahita izany izahay, fa izahay raha vao nandroso dia ny latabatra voarakotra lambany tsara tsara tarehy no tazanay ato an-tranoary lovia bakoly mahafinaritra no mihohoka eo amboniny, tsy vitan'izany fa toa misy mofo voaravaka haingony tsara tarehy koa mitsangana eo, koa angamba tsy maintsy ho hanina eto io.

Tsy fantatry ny razana Malagasy anefa ireo rehetra ireo, fa fomba vahiny izay ninianareo natao mba ho fanajana anay koa, raha hianareo tompon-trano aza mindrana fomba vazaha hanajana anay moa diso ve izahay raha mba mindrana ny vazaha mba hanajanay, ilay olona angatahanay. koa noho izany dia i Ramatoakely Berthe zanakareo tompokolahy no angatahanay, ary ataoko fa henatra ho anareo ny hanononanay ny anaran-gasiny hoe: Rasoanirina.

Faharoa : Hoy aho taminareo teo : Izahay tsy mihinan-kena tsy fantatr'anarana, koa raha tsy fantatray ve ny fototra nihavian'io zazavavy io, dia hangataka an'io izahay? Mahamenatra anay mantsy ny hanonontonona anaran'olona hajainay, kanefa raha tianao dia hanaovanay azafady fa ho tononina ny anaran'ny fototra nihaviany dia I Ra... sy Ra... na rainy sy reniny niteraka azy.

Mpamoaka : Izao dia mazava aminay ny resaka fa olona feno fanajana anay hianareo koa satria izahay tsy afaka hampiboretaka anareo eo ambony tsihy, tsy afaka hanome vary sosoa anareo araky ny fomban-drazana, tsy afaka tsy hanaja anareo araky ny fomba nentin'ny fandrosoan.

Koa ny zanakay izay angatahinareo dia i Ramatoakely Berthe RASOANIRINA dia omenay madio, omena mangaranga.

RANJAN-KABARY

Mpangataka : Dia fisaorana mitafotafo sy tena feno dia feno Tompoko no atolotray fa nitady took ka nahita vato, nikororo-bary ka sendra rivotra fa nandom-baravarana ka novohanaareo, nangataka ka nomenareo, tsy nijerenareo lamba vaky, natosi-bohon-tanana na dia mavomavo aza.

Ary izao Tompoko dia hiditra amin'ny ambaratonga faharoa ny resaka; dia ny SOLOM-BODIONDRY.

Tamin'ny andro taloha dia vodiondry miaraka amin'ny ila-peny no atolotra ny rafozana mba ho fanomezana an'izy ireo sy ho fanajana azy.

Ankehitriny kosa dia iarahantsika mahalala fa tsy fomba intsony izany. Koa na dia tokony hitondra ombalahy rangaranga tandroka aza izahay, na dia tokony hitondra ondrilahy be ofaka aza izahay tsy azonay atao ny hiambo, fa tsy anananay izany rehetra izany, fa dia ny solon'izany kosa no nentinay; ary tsy ny solom-bodiondry ihany anefa fa maromaro karazana ihany ny zavatra nakambanay aminy dia: Valim-babena, Solon-tsakarano, ny fanalam-bolofotsy, ny fanalam-parasy sy ny sisa, ary farany, dia ato koa ny fanajana ny anadahy sy ny olom-pady rehetra. Koa indro Tompoko, raiso amim-pitiavana, na dia tsy mendrika velively anareo ho tolорana azy aza, fa antonona anay mpanome.

Mpamoaka: Hajam-bolana ity Tompoko ka tsy maintsy ho raisinay, kanefa toa maro karazana loatra izato ato anatin'ity fonosana kely ity izany, koa tsy ekena raha tsy vahana ny fonosana, mba hiarahana mahita izay ao anatin'ny. (sady vahany tokoa)

Mpangataka: Hianareo tokoa no nitondranay azy Tompoko koa anareo ny safidy, na hamaha ianareo na tsy hamaha (sady voavaha ilay fonosana), dia miteny ny mpangataka:

Azafady Tompoko, eny voavahanareo ilay fonosana saro-bidy, izay nisy sakafo masaka nentinay.

Manao azafady aho Tompoko fa ho voasaka amim-pahatsorana io voalazako io. Raha io zavatra nentinay io aloha no ambara dia azo lazaina avy hatrany fa biby io satria, ondrilahy. Izany biby izany dia biby maty fa tsy biby velona. Ary tsy ny tenany manontolo fa ila-feny sy vodinyihany. Izany sakafo matsiro nentinay izany dia sakafo masaka fa tsy manta, sakafo masaka satria masaky ny fonay manolotra azy, masaky ny fitiavana. Izany sakafo tsara masaka izany, dia nentina ho anareo tokoa, kanefa dia noloaranareo eto anatrehanay. Misy

ohabollan-drazana azo hindramina hanazavana ny hani-masaka voaloatra hoatr'itony. Fa hoy ny razana: izay sendra masaka, hono, tokony hihinana, ary izay sendra asa tokony hiasa. Koa noho izany, efa noloaranareo eto imasonay izao ny hani-masaka, koa satria Malagasy hianareo, na dia somary mindrana ny fomba vahiny aza. Koa ataonay fa mahalala tsara ny fomba Malagasy hianareo, fa ny Malagasy na dia mpandalo aza dia antsoiny hiaraka hihinana aminy, rehefa voaloatra ny hanina, izahay kosa tsy mba mpandalo vao hantsoina, fa vahiny efa tafiditra ato an-trano, ary nanatri-maso ny nandoarana ny sakafo koa Ataoko ho rariny raha miarak'homana isika.

Mpamoaka: Marina ny teninao Tompoko, kanefa misy indro kely.

Tamin'ny nanetsana teo, dia nisy olona naka mpanetsa tany aminay, araka ny fomba moa Tompoko, dia tsy maintsy omena sakafo ireny mpanetsa ireny rehefa vita ny asany. Tsy nahavita sakafo anefa ilay tompon'asa natao: fa dia solon-tsakafo no nomeny, izany hoe: vola kely ariary ... isan'olona no nomeny ireo mpanetsany. Koa atodiko kely amin'izany tantara kely izany ny resaka Andriamatoa, nilaza hianao fa tsy manana ombalahy be tandroka na ondrilahy be ofaka, fa vola no solony nentinareo koa na ny Ntaolo na ny ankehitriny dia tsy mbola nisy nizara vola amim-bahiny, ary na dia ireo mpanetsa voalazako koa angamba dia tsy ho sahy hizara vola solon-tsakafony aminao na dia hiditra any an-tranony aza hianao: fa hani-masaka na dite na kafe no harosony ho anao. Koa solom-bodiondry no nentinareo tompokolahy ka tsy afaka hizara vola amim-bahiny izahay: fa ho avy ny sakafo izay nomaninay anareo.

Dia aroso ny sakafo

Mpangataka: eny vahiny efa noana ihany izahay Tompoko ka tsy maintsy hihinana ihany rehefa arosonareo ny sakafo kanefa alohan'izany dia fantatra fa efa nifarana izao ny resaka: koa raha tsy ahadiso anay dia mba angatahanay haseho eto ny zanakay vavy izay efa nomenareo anay satria efa vita ny fifaneken'ny lehibe roa tonta.

(Dia miditra Razazavavy eto, ary mitéhaka ny olona rehetra)

Rehefa tafapetraka tsara razazavavy dia aroso amin'izay ny sakafo.

Fa eo am-piandrasana izany kosa dia mbola misy teny ataon'ny mpangataka momba ny peratra fiançailles raha misy.

Mpangataka: Tompokolahy sy Tompokovavy.

Talohan'ny fisehoana, dia vita fanekena izy roa hiara-mitoetra amin'ny alalan'ny fanambadiana androany koa dia vita fanekena isika Ray aman-dReny fa hampikambana marina ireo zanantsika ireo. Koa faly ny saina mirana ny fo, ary samy fena haravoana isika mianakavy; koa miatomboka androany izany dia tadidinao ramatoakely Berthe Rasoanirina fa fofombadin-dRasamy hianao, ary mba ho porofon'izany Ramatoa, dia misy fanomezana saro-bidy nentin'Andriamatoa Rasamy ho anao ao anatin'io voninkazo io, izay tsy inona fa peratra volamena, mba tsy tiany mantsy ny hanolotra azy an-tanana; satria aoka ho fantatrao fa ny zava-tsoa dia fitady ka noho izany, karohy ao anaty voninkazo ao fa misy zava-tsoa ho anao.

(Dia mikaroka ny zazavavy)

Mpikabary: Mitsangana kely hianareo roa raiso Andriamatoa ny peratra, ka apetahe eo amin'ny ratsatanan'ny fofombadinao, ary dia izao ny teninao.

Manomboka anio dia fofombadiko hianao: (dia ataon-drazazalahy io teny io)

Rehefa vita tanteraka ny sakafo ka efa tampitra nihinana ny olona. Dia ho didiana ny mofomamy raha misy.

(tsarovy fa eo amin'ny fotoana ihinanan'ny olona no tena fanaovana poezia raha misy mahay)

Rehefa vita daholo ny poezy ka mifarana tanteraka ny sakafo, ary efa voaesotra ny lovia sy sotro avy nihinana dia didiana amin'izay ny mofomamy, ary izao ny kabary amin'izany:

Mpikabary: Azafady anaka mitsangana kely hianareo roa, fa ho faranantsika ny fotoana.

Raiso ny antsy Andriamatoa Rasamy fa hianao no handidy aloha. Kanefa alohan'izany dia henoy kely fa hanazava fohifohy ny momba io mofo io aho:

Tamin'ny tany Malagasy dia tsy mba mofo no natao amin'ny fanambadiana tahaka izao fa vary rojo madio atao sosoa, ka hilaofana toho.

Ny sosoa moa dia ho faniriana ho soa ny tokantrano, ary ny laoka toho kosa dia faniriana ho toho ny faniriana rehetra.

Fa ankehitriny kosa anaka dia navelan'ny olona izany fomba izany ka nosoloiny mofo tsara tarehy izay fomba nentin'ny fandrosoana.

Araka ny hitantsika anefa dia tsy zavatra tokana no mahatonga azy io ho mofo fa maromaro ihany, ao ny lafarinina, ao ny siramamy, ao ny atody, ao ny vatomamy sy ny sira rehetra. Izany rehetra izany no mikambana ho tonga mofo.

Koa kony firaisan-kinan'ireo rehetra ireo izany dia fianarany lohibe tokony ho raisinareo. Fa na dia ao anatin'ny tokantranonareo aza dia tokony hanjakan'ny firaisan-kina ka hitera-boka-tsoa ho anareo izany raha tanterakareo tsara.

Koa didio ary Andriamatoa, ary tapaho eo amin'ny faritry ny tendany ambony miaraka amin'ny teny hoe: Manomboka anio dia izaho no mpanapaka ny tokantranonay sy Ramatoa Berthe Rasoanirina.

Dia Ramatoa kosa indray no mandidy. Izao ny teny lazainy amin'izany:

Manomboka anio dia izaho no mandidy an'Andriamatoa Rasamy hatramin'ny farany.

Raha vita izany dia zaraina amin'ny olona rehetra ny mofo afa-tsy ny lohany izay nodidian-drasamy, fa io dia an'izy roa irery ihany.

III. DONTANY SY KAPOTANDROKA

Resaka feno sariteny sy ohabolana ifampihatsian'ny olon-droa ary faranan'ny olona iray fahatelo atao hoe: elanelam-panahy

- 1- Fa ahoana izato izy, Raondriana, no jerena toa farimanga tsy lany hamamiana kanjo toa tahon-katsaka afa-baby? Borona maniry ambony vatolampy sa vitsika rava votry no toy valala voatango ka very fanahy mbola velona?
- 2- Tsy Andriamatoa! Takatra amorom-parihy aho: tsy matory fa mieri-panahy. Lasa ny eritreritro mahita anao, sao dia ianao no nikasa hitaina anjavidy ka sendra borona, sao dia ianao no vitsika momba kitay ka harivariva aty an-tanin'olona, sao dia ianao no valala tsy ampoky ny ahitra ka mifiaka ny antsoro maina? Sa voalavo sasatry ny miaina ka saka matory no alam-bolom-bava?
- 1- Toa aviavy fanantona re izato izy e? toa mivatravatra fiavy? Aoka itsy fa sakaipilo ny aty ka tsy leon'ny sakamalao, fananolahy za-dririnina ka tsy miraika amin'izay tora-bato. Ny sokina no mivonkina raha tohinina, ny mihorongorona no mikainkina raha voakasika fa ny aty mahatanando ka raha sahy ny moka mipetaha, raha vonona ny lalitra mitsotsofa.
- 2- E! izato rano tapa-tsiny: nahotsako dia mikobana, izato ronono an-patana: tanehiko dia mandroatra, vary kely an-daona: totoiko dia mitsamboamboatra, afo ka tsofiko dia midedadeda ary setroka ka tama-misavoana.

Iny ranomasina iny, re olona, manonja fa tsy mety tondraka, misamboaravara fa tsy mihoa-tsiraka; fa izato Andriamatoa kosa, rano malahelo miandry tonon-taona: ririnina hampaladia, fahavaratra mihoa-pefiloha kanefa aza misondrovadrova-poana sao zavona manin'Ankaratra, ianao zavona ianao harana, sarronanao aho

ka takona, far aha avy ny masoandro, izaho tsy mihontsona fa vaomaika mamiratra fa ianao kosa misondrotra avo dia levona.

1- Vovon'alika ny anao, Raondriana: tsy hery fa tahotra. Nikasa hanitsaka atrik'afon'ampombo ka tsy sahy: hitshina aho mahamay, helezina aho mandoro. Be nangy mitsoka ovy ny havako anio kany, kibo voky tsy misy mpahalala fa ny ny nangy mitombo no hitan'ny olona. Zavona maninan-karana marina aho nefa tsy levona araka ny hevitrao fa mivongovongo ho rahona saingy tsy hirotsaka orana aho fa hiaraka ho havandra, ary tsy ialohan-kotroka fa harahim-baratra. Koa miomàna fa hihorohoro ny lanitra ary hihovitrovitra ny tany. Raha tsy ho vatoampy ampy handihizako tsinona ka tsy tanety ampy hielezako, mialà dieny mbola tsy maninonaninona; songomby miditra an-trano aho anio ka tsy vitan-kalady ary voay miandry fitana ka tsy mahamasim-panidy.

2- Tsy adin'ombalahin'ny mpianakavy intsony ity ka hoe: ny resy tsy akoraina, ny mahery tsy hobiaha, fa adin'akoholahy vorombato: sanatria ahy anefa izay ho torotoro fa ianao no ho disadisaka. Ahy ianao anio! Ianao angidina miriorio, izaho hady tsy andalovana; ianao trondro mahay mitsipelika, izaho vovo miandry mahazo; ianao fody mahay mikopaka, izaho dity tsy mamela mivalo, ianao kibobo mahay manjohy izaho tady vavarana tsara petraka. Dorana aho ka may kanefa ianao afo, izaho vanja: raha mirehitra ianao, mipoaka aho! Isafelehanao aho kanefa ianao famahanan-tenona, izaho fanantana: izay asosonao ganiko!

Ambananao aho ka taitra nefa ianao afo, izaho rano: raha tsy mahatankina ahy ianao matiko!

Lozan-tany, lozan-danitra ity, ry vahoaka, fa tsintsina no hifaoka vantotr'akoho, renisahona no hisahala habe amin'ny reniomby, basy no hiaika varatra, vovoka no hisetra tadio ary antsanga no hanoha riana. Kanefa tsy hisy izany! Ny kankana no mivoaka ho faty, ny vorondolo miseho andro no mitranga hohohaina, ny lolo fotsy no mitono tena, fa Andriamatoa toa ity akangalahy miditra ala: miandry

1- ny oran-kisava vao sendra ny ora-mikija ka maizina ny tany aman-danitra.

Ela nitoratorahana ka nahavoa mason'angatra, ela namintanana ka sendra ny amalon-javatra, ela nihadiana ka tojo saonjom-bazimba. Tahotry ny tolona tsy omby tratra ka misohika eo am-pisavihana, nanantena hameiy amin'ny ambadika ka voan'ny kapatokana. Fotaka an-keniheny ny aty ka mitovy ditra amin'ny honahona; latsaka anivony ianao izao mioira amin'izay hioiranao fa hateliko hatrany antampon-doha. Laimbolahy manitsa-dongoa ka mahatantesa ny fitrebiky ny tsatoka, namono biby tsy nahafaty ka ifoteran'ny rambony.

2- Mba efa renao moa ny kotro-bara-dririnina? Mba efa hitanao moa ny antsanga tsy aman'orana? Mba efa tsinjonao moa ny masoandro misasak'alina? Mba efa niompy akoho manatody roa indray andro moa ianao? Raha misy ireo dia laninao tsara aho anio.

Avia, ray sidintsidina, fa hasidintsidiko tahaka ny volom-borona ity havanareo! Avia, ray vorondreo, fa hitoreo ny ady tsy ahia-mahatratra Andriamatoa! Avia, ray takatra, fa takatry ny tsy nampoizina izy, tojo ny tsy nantenaina! Avia, ray tararaka, fa raraka ny oran-kanondra-drano fa hafa ny erikerika omaly!

Adray, ry ilay sinibe vakin-jinga! Andray, ry zana-mamba natelin-dreniny! Nanao hila tombony ka hatombiny, nanao hila sitrany ka hasitriny. Sarangoty izay ho sarangotinao fa mby amin'ny antara masia-dranomody ianao izao ka hatamboliny.

ELANELAM-PANAHY

3- E, ray vahoaka! E, ray ambany lanitra! Papango lahy anaty katsaka ireto ka izay mitranga babany avokoa. Tsy nampoiziko velively ho toy izao ianareo roa lahy! Hay sarim-bavy mahay beso ka midobo-peo vao zendana izahay! Koa izaho no izy: tantanana sy riandriana ianareo roa lahy ka tsy matahotra izay hifandona, zanaky ny efa mangotraka sy taranaky ny efa mandevy ka tsy misy matahotra izay mangorovitsika, vaton-doso ka tsy misy maivana sy mavesatra, vakin-tsaonjo roa ka tsy misy ivoasana, akondro kambana avara-tanàna: tazanina tsy misy kely sy lehibe, rangavina tsy misy avo sy iva.

Fa etsy ange:

Ny iray Tsaratanàna mandrindrina avy avaratra, ny iray kosa Andringitra mijoalajoala avy atsimo ka aoka aho ho Ankaratra anivontany.

Ny iray Andriandahifotsin'ny sakalava, ny iray kosa Ratsimilao ny Betsimisaraka ka aoka aho ho Andrianampoinimerina elanelampanahy.

Ady sahala iny androany iny fa ny iray lalomena mitrena amparihy, ny iray kosa ombalahy mitrena an-tanety. Vita ny androany fa miomàna ho amin'ny ampitso. Aza mandraraka ilo mby an-doha, aza misy resy an-kabary; izay maninaninana anareo roa lahy, ataovy farim-peo an-danonana, ataovy vaky amponga an-tsehatra, ataovy tsy mahazaka lamba, ataovy tsy maharay tena, fa ianareo roa lahy no tompondaka hatramin'izao.

KABARY AM-PAMADIHANA

NY FAMPANDRENESANA:

Araka ny fomba efa maro mpahalala na taloha na ankehitriny; dia zava-dehibe amin'ny Malagasy ny famadihana na famonosan-damba ny razana.

Koa raha hamadi-drazana dia tsy maintsy mampandre ny fianakaviana rehetra sy ny mpiray monina ary ny olom-pantatra raha ilaina izany.

Taloha dia am-bava ihany ny fampandrenesana izany, fa ankehitriny kosa noho ny fandrosoana dia an-taratasy no saika be mpanao indrindra, mba ho fanomezam-boninahitra ireo izay Antsoina.

Koa rehefa tonga ny andro voatondron'ny taratasy dia tsy maintsy manatitra ny kao-drazana ny olona ampandrenesina. Tsy mila kabary lavabe eto fa teny tsotra ihany.

Vao miditra ny vahiny dia somary mamalifaly ny tompon-trano amin'ny resaka vazivazy. Rehefa vita izany dia miteny ny olona iray amin'ireo vahiny

Vahiny: Noho izao fanetsiketsehana ny taolan'ny razana izao re ry izy mianakavy, dia miara-paly aminareo izahay ka tonga hanatitra kao-drazana kely. Tsy dia vola be akory fa vokatry ny hafaliana fotsiny, ary porofon'ny fiarahantsika mifaly amin'izao fetin-drazana izao.

Tompon-trano: Misaotra indrindra Tompoko fa mahafinaritra tokoa ny firaisan-kina asehonareo izao, koa mba hitahy antsika anie ny razana, ary mba ho ambinina amin'izay rehetra atao.

Vahiny: Dia mionera be ny lany Tompoko ô!

Araka ny fanao dia manome sakafo maivana kely ny tompon-trano

EO AM-PANITRIHANA

Tsy izaho velively no tokony hitsangana eto, ka hamoaka sy hilaza izao teny izao aminareo, satria: tsy rainy aho fa zanany, tsy zokiny aho fa zandriny, tsy lehibe fa kely, angady no filanjako, sobika no fivimbiko, ary entana no filolohako, ka tsy tokony hiteny eto anatrehanareo ray aman-dreny efa ela nihetezana, ireo zokibe toa ray izay vato nasondrotry ny tany, ireo olona mitovy saranga amin'ny tena izay maila-bava sy matselaka amin'ny fitenenana ka tsy menatra hanebaka raha mitavozavoza fiteny aho; eto anatrehan'ireo Andriambavilanitra loharano nihaviana, faka mampitsimoka ny voly, kibo nitoerana, tatamo endriky ny farihy, peratra haingon'ny tanana.

Hiteny alohanareo rehetra ireo aho ka aza tsiny aza fondro, miala tsiny aho tomoko fa zanak'ondry miara-misotro rano amin'drainy, akohokely miantsampy eny an-damosin-dreniny ka tsy ditra fa hantahanta. Eny, tsy ditrako Tompoko, ary tsy kiriko fa teny nomen'ny fianakaviana izao ka

mahasolanga fa raha tsy nomeny dia mahajoko, teny nomeny ka mahabotraboitra fa raha tsy nomeny dia mahakitratraofina. Koa miala tsiny aho Tompoko fa ny tsiny tsy zakan'ny teo aloha ka mba tsy zakako koa. Raha afaka ny tsiny fanalan'ny vava dia ho tsahiviko eto ny Filohan'ny Nosy sy ny mpanotrona azy ireo. Ny Ministra isantokony, ary ireo mpitondra fanjakana tsy an-kanavaka na n'y ambony na ny ambany. Ho ela velona anie izy ireo ho ela fanapahana amin'ity tany ity, handidy hahita ny vaniny, hikapa ka hahita ny toniny ho mizàna tsy miangatra ireo ka hampiadana ny olo-marina ary hanameloka ny diso ary mahità ny rariny sy ny hitsiny ireo hiadanan'ny ambanilanitra.

Ireo koa hianareo vahoaka, na ny tonga eto, na ny any amin'ny tokantrano avy, hangidy lavitry ny faty hianareo, ho mamy tian'ny vola. Tsy ho diso ny sambatra, tsy hilaozan'ny anjara, vokatra hanina hambolena, maroroha zaza tezaina ny efa manana. Miteraha lahy sy vavy ny tsy manana. Izany no ranom-bavaka atolotro anareo tompoko.

Izany no ela tompokolahy sy tompokovavy fa izao no tenin'ny tompo-panasana asaina lazaina aminareo dia ry Ra... sy Ra... mianakavy avy.

Misaotra dia misaotra indrindra hono tompokolahy sy tompokovavy noho izao fanotronanareo ny fetin-drazana izao noho izao fidodododonanareo hanotrana sy hiara-paly aminay izao.

Ny andon'ny lanitra anie hipatrapatraka eny an-tampon-dohanareo tsirairay avy. Fa najanonareo ny asa aman-draharaha tany an-tokantranonareo; nafoinareo ny adidy tokony ho tontosainareo tany aminareo. Ka misaotra fa manan-kavana mana-tapaka ka dia samy ho tahin'Andriamanitra é!

FAMANGIANA MANA- MANJO NA FANALADIANA

Toa ny fitenenana tsotsotra ihany izy ity karrefa dia mahasakodiavatra dia mahasakodiavatra ery. Noho izany, sy noho ny fiangavian'ny olona sasany anay ny mba hanaovana azy an-tsoratra. Efa nanova be dia be ny fomban-drazana nefa ny fivavahana krisitianina sy ny fandrosoana hany ka dia niova toy izany koa ny fanaladiana; mahafaly izany satria havaozin'ny Tompo ny zavatra rehetra.

Mpamangy: Akory avy izato ianareo, tompoko?

Vangiana: Indreto izahay eto ihany, tompoko!

Mpamangy: Mamangy amin'ny fahoriana, tompoko!

Vangiana: Misaotra tompoko!

Mpamangy: Amin'izao fahoriana mihatra aminareo izao dia tonga eto izahay (lazaina eon y fikambanana na fiangonana n any fianakaviana n any tena manokana) mamangy anareo. Fantatra tokoa ny vesatr'izao fahooriana midona aminareo izao. Mangidy ny fisarahana an-tany, dia izao famoizana (lazaina na ray aman-dreny na zanaka). Manatrika anareo eto izahay nefa, tsy hamendrofendro na hampitatao rahona fa hampionona anareo. Raha tonga ny fahoriana, hoy ny razantsika, ny sasany mipetraka ho fangiana, ny sasany mipetraka ho mpamangy; izany no ijoroanay ho toy ny olon-kafa aminin'izao fahoriana iombonana izao. Varavarana nivoahana no teto aminareo fa ny fo malahelo, antsika rehetra. Izao no handrasana eto an-tany ka mahaiza mionona, tompoko, fa lalan-tsy maintsy diavina izao.

Ny famangiana Kristiana dia manao izay hamelomana ao am-pon'ny mana-manjo ny fitsanganana amin'ny maty sy ny fiainana mandrakizay hany ka mampy teny toy izao hoe:

Miara-manaiiky isika fa fandalovana eto an-tany ary vahiny sy mpivahiny isika. Tokony hahay hisaotra ny Tommpo isika noho ny efa nanomezany antsika iny (*ray aman-dreny na zanaka*) iny. Mpindrana isika ary vita ny asa nanirahan'Andriamanitra azy teto amintsika ka nantsoiny izy. Eritrereto lalina ny soa noraisintsika tamin'iny hava-malalantsika iny; na dia ny fifaliana tamin'ny fisiany ihany aza tsy zava-bitika izany akory; avy amin'Andriamanitra izany ary tsy nisy nahay nanome izany afa-tsy Andriamanitra ihany ka dia misaora Azy ary ataovy ho fiononana izany. Olona mahalala koa ianareo fa mbola hihaona amintsika izy rehefa rahatrizay araka ny finoantsika ny fitsanganan'ny tena amin'ny maty sy ny fiainana mandrakizay; koa antenainay fa tsy ho voakosok'izao fahoriana izao izany finoana efa mafy orina ao aminareo izany. Fampahatsiarovana ihany no azonay atao fa Andriamanitry ny fiadanana anie hanome anareo ny tena fiononana feno ao Aminy.

Vangiana: Mmisaotra anareo (*lazaina ny fiangonana na fianakaviana mamangy, raha azo atao*) izahay, tompoko, amin'izao fijoroanareo mampionona anay izao. Mavesatra tokoa ny fahoriana (*raha ray aman-dreny*) fa kiady sy voninahitra no lasa; resy andria-nombana izahay fa lavo andrarezina; (*raha zanaka*) very kilalao tiana, namoy fanantenana; nilentika vao maraina (*raha zazakely*) mbola atoandro (raha tanora) ny masoandro. Kanefa noho izato ataonareo, tsy mamela anay hitomany irery fa avy midodododo, maneho ny fiaraha-miory ka miara-mizaka ny mafy aminay, mihamaivana ny fahoriana, mihamisava ny alahelo. Mankatolina tompoko! Manan-kavana tokoa manana anareo. Raha tsy nisy nampionona aza handoa-danitra hankaiza moa? Misy anareo ka mionona ka misaotra tompoko.

Mbola mitohy ihany ny teny amin'ny famangiana kristianina:

Izay isaoranay anareo indrindra dia ny famelombelomanareo ny finoana sy ny fanantenanay an'Andriamanitra indray. Zava-dehibe aminay mianakavy mihoatra ny fiarahaha-mitomany izany. Miraparapa tokoa ny saina aman'eritreritra noho ny hafenoan-drano kanefa amin'izao isolonanareo vava ny Tompotsika izao ka amerenanareo anay ho ao Aminy izao indray dia mankasitraka anareo izahay ary misaotra Azy Tompo, Tompo sy Mpahefa ny finoantsika.

Mpamangy: Tsy ny nahalasan'iny hava-malalantsika iny tompoko no mahafaly fa izato fahitana anareo vonona hanaiky ny sitrapon'Andriamanitra ka mionona amin'izany. Ho toy ny vary an-tsompitra tokoa anie ny alahelo: ahafahana iray fatambary isan'andro ka levona no farany; toy anentan-kitay ka arakaraka ny itoerany ela no mahatampitra azy. (*atohy eto ny fanalan-tsiny izay tsy afaka naira-namangy*)

Ary inty, ry izy mianakavy, amin'izao fahoriana mihatra aminareo izao avy izahay mitondra ny variraiventy, ranombary tsy masaka, na solon-tsosoa (*raha olona mifankahazo tsara*)

Rambondamba na solon-kofehy (*raha fianakaviana*)

Fao-dranomaso na famangiana (*ny sisa ivelan'ireo roa voalaza eo aloha*); nofon-kena mitam-pihavanana, hoy ny Ntaolo; mariky ny firaisam-po amam-panahy, hoy isika.

Vangiana: Mbola mamerin-tsaotra sy fankasitrahana anareo izahay amin'izao ataonareo izao. Ny tenanareo eta tonga, ny vola aman-karena mbola ampanarahinareo indray. Izao tokoa no mby amin'ny hoe: Ny maty arahin-dambarena, ny velona omem-potsimbary. Tsy ny ratsy anie no hifanodiavana fa velona hifamaly soa. (*atohy eto koa ny tsy fanomezan-tsiny ny tsy afaka*)

Mpamangy: Aza misosoka alahelo intsony tompoko!

Vangiana: misaotra tompoko!

Mpamangy: Ary izao, na dia rariny sy tokony hatao tokoa aza ny hiara-mipetrapetraka, miala fahanginana, miara-mitafy sisika, dia miala tsiny ihany izahay fa ny adidy aman'andraikitra mitelo miefa-madinika toy ny rano ankitsak'akoho; maro ny mbola ho sahanina, betsaka ny mbola haleha koa manao azafady, handao anareo mitsaitsaika izahay tompoko.

Vangiana: Misaotra tompoko!

(mivoaka ny mpamangy; ary misesy mandray Tanana ny vangiana sady miteny hoe "aza misosoka alahelo intsony tompoko". Ny fikambanana kristiana na ny fiangonana dia manao fanompoam-pivavahana amin'ny fanaladiana).

KABARY AM-PANDEVENANA

Ny kabary atao eto dia kabary tsy mba ilana teny mirehidrehitra na mitrena, fa teny malefaka sy lahateny mahatoro fo no ilaina.

Fadiana mihitsy ny teny mampihomehy.

Tompokolahy sy tompokovavy

Tao mivaha daholo ny taolako rehetra ka mangovitra mbanin'ny molotro raha natsangana tsy fidiny eto anatrehan'ity tranovorona ity aho ka hanambara teny indraim-bava eto anatrehanareo

Eny tsy izaho ankory no tokony hitsangana eto kanefa noho izao anjara ratsy izao dia mitsangana tsy fidiny aho.

Izao no tenin'izy mianakavy tompo-manjo Tompoko.

Misaotra dia misaotra anareo tapaka sy namana hono Tompoko noho izao fidododoanareo handevina ny maty sy nanome voninahitra ny velona izao.

Tsy ny maty no mahafaly anay fa izao firaisan-kina asehonareo izao. Sitraka enti-matory izao Tompoko ka ho valiana raha mahatsiaro, satria araka ny fanririana dia ho lasan'izao ny ratsy fa kosa ny tsara kosa hifamaliantsika ny firaisan-kina hoatr'izao. Koa misaotra anareo namoy torimaso hatry ny alina tamin'ny fiandrasam-paty, nandao tokantrano ary niara'ory taminay noho ny alahelo iombonona.

Koa ho tahian'Adriamanitra daholo Tompoko ô! Ary izao dia efa tonga eto amin'ny fitoerany ny maty, ka dia mahazo mody ny vehivavy, manoto-pasana é !

LAHATENY FANAO AMIN'NY FANASANA

Tompokolahy sy tompokovavy

Tsy tokony hitsangana sy hiteny eto akory aho raha dinihina satria tsy rainy aho fa zanany, tsy zokiny fa zandriny ; irakiraka no tokony ho anjarako, miloloha entana no sahaza ahy fa ny lahateny toy itony ho an'ireo ray aman-dreny lolohavina an-tampon'ny loha na ny zoky be toa ray izay vato nasondrotry ny tany, hiteny eto. Ary raha afaka ny tsiny fanalan'ny vava dia izao ary ny teny indraim-bava lazaiko: misaotra antsika rehetra izay tonga ka manatrika izao fanasana izao. Nantsoina tsy nahafarim-peo hianareo, fa tonga hanatrika izao hafaliana misy eto amin'ity tokantrano ity izao, koa ny andoan'ny lanitra sy ny tsiron'ny tany anie hipatrapatraka eo an-tampon-dohanareo tsirairay avy. Ny fisaorana anareo tsy ho avahana tahaka ny ketsa, na ho soritana tahaka ny voly, fa atao tahaka ny bango takatra ka indray nipaoka dia lasa. Hatao tahaka ny molo-bilany ka indray mihodina ihany.

LAHATENY FANAO AMIN'NY JOBILY

Tompokolahy sy tompokovavy

Manao azafady indrindra aminareo aho fa hiteny kely indraim-bava eto anatrehanareo rehetra. Fa tsy fomba Malagasy moa ny hiteny ka tsy hiala tsiny, indrindra raha hiteny alohan'ny Ray aman-dreny sy ny zoky be toa ray indrindra ireo zandry mahaleo mahalasa sy Andriambavilanitra, kitapo nifonosana sy kibo nitoerana.

Hiteny alohanareo aho ka miala tsiny sao kizo fara, miala tsiny fa sao folaka an-dantony, miala tsiny fa sao kely ila, ary miala tsiny sao saozanina. Fa akanga mandalo vorombola aho ka miondrika, fa ambanin'olona satria koa tehaka ny tratraoka akoholahy ka mena fa eo ambanin'ny mena. Koa tsy tokony hiteny eto anoloanareo eto akory aho, ka izany no anaovako azafady, izany no hialako tsiny; fa ny tsiny mantsy maiva mavesatra tsy zakan'ny teo aloha ka ombako tsy mahazaka.

Raha afaka ny tsiny fanalan'ny vava dia hilaza ny tsetsatsetsa tsy aritra kely aho. Noho izao fankalazana ny jobilinao izao Tompoko, dia raisiko ho adidy ny maka fianarana kely amin'ny faharetanao teo amin'ny asanao. Hoy ny ohambolan-drazana: "Zay maharitra hono vadin'andriana, fa izay tsy maharitra kosa vadin'i Kotokely. Ho voasako kely angaha io ohabolana io sao tsy mazava amin'ny hoe: Andriana eto dia ambony, tsara toetra, tsara fanahy, olom-banona.

Fa ny antony hoe: Kotokely kosa dia olona ratsy toetra, fatritran'olona, mpanitsakitsa-bady sy ny sisa. Dia mba tahak'izany koa ny maharitra amin'ny asa atao.

Ny olona maharitra amin'ny asany dia tsy maintsy mahita soa na eo amin'ny tenany, na eo amin'ny ankohonany ary eo amin'ny firenena aza, fa

ny olona tsy mahatombina amin'ny asany kosa, dia vadin'i Kotokely. Izany hoe: ho sahiran-dava, ho fandiranovana, tsy ahatombon-tsiraka fa hivezivezy tahaka ny firaka atakalo.

Koa faly miarahaba anao izahay ry Ray aman-dreny fa nahatody ny fepotoana ho tratarina teo amin'ny asanao hianao.

Fianarana lehibe ho anay rehetra izao koa dia irinay ny ahavita izay fandefarana lehibe nanananao nandritra ny taona maro teo amin'ny asanao.

